

מסכת ראש השנה פרק ב'.

- זשנה א'** – "אם אינן מכירין אותו" – בי"ד המקדשין את החודש אין מכירין את זוג העדים הבאים להעיד על החודש אם כשרים הם.
- זשנה א'** – "משלחין אחר עמו להעידו" – בי"ד שבעירום של העדים שולחים זוג אחר שבי"ד המקדשים מכירים אותו, כדי להעיד על הזוג המעידים על החדש שהם כשרים.
- זשנה א'** – "בראשונה היו מקבלין עדות החדש מכל אדם" – בתחילה קודם שקלקלו המינים קבלו עדות מכולם, אף שלא הכירו אותם, משום שמעמידין כל אדם בחזקת כשרות.
- זשנה א'** – "משקלקלו המינים" – הם הצדוקים והביתוסים, שהיו שוכרים עדי שקר [ועיקר סיבתם לקלקל היה משום שרצו שחג פסח יחול בשבת, משום שדרשו "ממחרת שבת" כפשוטו].
- זשנה א'** – "התקינו שלא יהו מקבלים אלא מן המכירים" – יוצא שתחילת המשנה מדברת לאחר התקנה.
- זשנה ב'** – "בראשונה היו משיאין משואות" – בתחילה קודם שקלקלו הכותים, הדרך היה להודיע לכולם שקדשו החדש ע"י שהדליקו הדלקות.
- זשנה ב'** – "משקלקלו הכותים" – הם באו מכותה והתגירו מפחד האריות, ואח"כ חזרו לסורם [ולא היה להם סיבה מיוחדת לקלקל, אלא סתם רצו להפריע לעמ"י] בית דין היו משיאין משואות רק בחודש חסר, והיינו שקידשו את החודש ביום ל' היו משיאין משואות בליל ל"א, וכשלא היו משיאין משואות, ידעו שהחודש מעובר. פעם אחת עיברו החודש, ולא השיאו משואות והכותים השיאו משואות בליל ל"א, והטעו את בני

הגולה לעשותו חסר.

בי"ד שלחו שלוחים להודיע שקידשו החדש, ובראשונים מבואר שהשלוחים היה להם כתב של בי"ד הידוע וניכר לכל, כדי שלא יוכלו הכותים לקלקל ע"י שלוחים. יוצא שהמשנה בפרק שעל ששה חדשים השלוחים יוצאים נשנית קודם התקנה.

כלונסאות הוא מלשון "נס" דהיינו לגובה, ועצי ארז הם ארוכים.

ג' מינים הללו הם דליקים, עצי שמן = היינו סוג עצים, שמוציאים מהם שמן, נערת של פשתן = זה הפסולת של הפשתן. לאחר שמופצים את הפשתן, נשאר חתיכות הנקרא נעורת.

וקושר את ג' המינים לעץ ארז עם חוט.

מוליך ומביא לארבע רוחות, והסיבה לכך שאם לא יוליכנו ממרחק זה יכול להראות ככוכב זוהר וכדו'.

הר המשחה היינו הר הזיתים – שמהזיתים עושים שמן שמושחים בו.

עד שכל בבל [=גולה] היתה נראית כמדורת אש גדולה, משום שכל אחד היה עולה לראש גגו ועושה מדורה.

בגמרא מבואר שבין הר להר היה מרחק של שמונה פרסאות [לפי הגר"ח נאה כל פרסה 3.8 ק"מ לערך א"כ שמונה פרסאות הוא כשלושים ק"מ, ולפי החזו"א כל פרסה 4.6 ק"מ לערך, א"כ שמונה פרסאות הוא כשלושים ושיש ק"מ].

- "התקינו שהיו שלוחין יוצאין"

זשנה ג' - "כיצד היו משיאין משזאות מביאין

כלונסאות של ארז"

"זקנים ועצי שמן

ונערת של פשתן"

- "זכורך במשיחה"

"זמוליד ומביא זמעלה

זמוריד"

משנה ד' - "זמאין היו משיאין משזאות מהר

המשחה לסרטבא

זכו"

- "עד שהיה רואה כל הגולה לפגיו כמדורת

האש"

- הערה:

משנה ה' "בראשונה לא היו זזין - משם כל היום"

- "התקין ר"ג הזקן שיהיו מהלכים אלפים אמה לכל רוח"

- "ולא אלו בלבד אלא אף החכמה הבאה לילד, והבא להציל מן הדלקה, זמן הגיס, זמן הנהר, זמן המפולת חרי אלו כאנשי העיר ויש להם אלפים אמה לכל רוח"

- "כיצד בודקין את העדים זוג שבא ראשון בודקין אותו ראשון ומכניסים את הגדול שבהן ואומרים לו אמור"

משנה ו' "כיצד ראית את הלבנה 1). לפני החמה או לאחר החמה"

בתחילה קודם תקנת ר"ג, העדים שבאו בשבת להעיד, לא זזו מהחצר כל היום, כדי יוצא חוץ לתחום, שאין לו אלא ארבע אמות.

ר"ג ראה שנמנעים מלבוא להעיד בשבת, עשה תקנה כיון שיצאו ברשות, שיהיה להם דין כאנשי העיר, ומותרים ללכת בכל העיר, ואף מחוץ לעיר אלפים אמה לכל צד.

לא רק היוצאים להעיד על הלבנה, אלא כל היוצא ברשות, עשאו כאנשי העיר כדי שלא ימנעו מלבוא להציל ולעזור בפעם אחרת, כמו מילדת [=חכמה] שבאה לעזור לילד, והבא להציל מן הדלקה, או מאויבים [=גיס] או מנהר שעלה על גדותיו ושטף את העיר, או מפולת - שהבתים נופלים.

כיצד הסדר של בדיקת העדים אם הם דוברים אמת, מי שהגיע ראשון להעיד, אותו בודקים ראשון. ומבין שני העדים שואלים קודם את החשוב שביניהם או לגדול בשנים.

הלבנה אין לה אור מעצמה, אלא ממה שהשמש מאיר עליה, וממילא הצד של הלבנה שכנגד השמש מואר תמיד, והצד האחורי שאינו נגד השמש חשוך תמיד, וזהו "לפני החמה" שהצד הפגום היה לכיוון השמש, "לאחר החמה" = היינו שהצד הפגום היה לכיוון הנגדי של השמש, וזהו שמסיימת המשנה "אם אמר לפני החמה לא אמר כלום" כי מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה.

- משום שהחמה משתנה מקום שקיעתה, בקיץ היא שוקעת בצד מערבית צפונית, ובחורף בצד מערבית דרומית, ובימי ניסן ותשרי באמצע מערב, א"כ הירח פעמים לצד צפונה של החמה, ופעמים בצד דרומה.
- (2). "לצפונה או לדרומה"
- היינו כשמסתכלים באופק נראה שהשמים נוגעים בארץ, וכיון שהירח בתחילת החדש סמוך לארץ, א"כ אפשר לשער לפי ראות העין איזה גובה הוא מהארץ.
- (3). "כמה היה גבוה"
- היינו קרני הלבנה שמאירים לאיזה צד הן נוטות, שאם הלבנה לצפונה של החמה אז קרניה נוטות קצת לצפון, ואם הלבנה במזרח של החמה אז קרניה נוטות למזרח, ואם הלבנה לדרומה של החמה, אז קרניה נוטות לדרום.
- (4). "לאיזן היה נוטה"
- רוחב הלבנה משתנה לפי המרחק של הירח מהחמה, "שלא יצאו בפחי נפש" – שלא יצאו בהרגשה לא טובה, שהם באו לחינם.
- (5). "וכמה היה רחב"
- אם אמר לפני החמה – לא אמר כלום"
- אם אמר שהצד החשוך של הלבנה היא לכיוון החמה לא אמר כלום, דמעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה.
- "ואחר כך מכניסים את השני זבודקין אותו אם נמצאו דבריהם מכוונים עדותן קיימת"
- אחרי שגמרו לבדוק את העד הראשון, בדקו את העד השני בכל השאלות, ואם ראו שדבריהם תואמים, סימן שהם אומרים אמת ועדותן קיימת.
- מה שאמר בלשון "דבריהם מכוונים" על פי הגר"א שגילה על שני עדים שהם עדי שקר. והסביר שעדי אמת לא אומרים אותו הלשון אלא אותו תוכן, ועדי שקר שמתכננים את שקרם אומרים אותו הלשון בדיוק. ולמד זאת מהמשנה "דבריהם מכוונים" לא שהלשון מדויק אלא הדברים מכוונים לאותו דבר.
- ושאר כל הזוגות עדים שבאו להעיד על החודש לא שאלו אותם את כל השאלות, אלא ראשי דברים, וגם שאלות אלו לא היה משום
- "ושאר כל הזוגות שזאלין אותן ראשי

שצריכים אותם לפעם הזאת, אלא כדי שלא ירגישו שטרחו לכאן
בחינם ויצאו בעגמת נפש [=כפחי נפש] ופעם אחרת לא ירצו לבוא.

דברים לא שהיו
צריכים להם אלא כדי
שלא יצאו בפחי נפש
בשביל שיחזו רגילין
לבוא"

משנה
ד'

מהפסוק נלמד שראש בי"ד הוא זה שמקדש.

- "ראש בית דין אומר
מקדש"

מהפסוק נלמד שהעם עונה ב' פעמים מקודש.

- "וכל העם עוזנין אחריו
מקדש מקדש"

היינו בליל ל' [שזה הזמן של חידוש הלבנה].

- "בין שנראה בזמנו"

שלא נראה בליל ל' אלא בליל ל"א [ונקרא גם ליל עבורו].

- "בין שלא נראה
בזמנו"

ת"ק סובר שאף שקדשוהו שמים, מצוה על בי"ד לקדשו. ור' אלעזר
חולק מאחר שקדשוהו שמים [קדשוהו שמים אין פירושו שבשמים
אמרו שהוא מקודש, אלא כיון שהגיע הזמן ממילא התקדש] שוב
אין מצוה על בית דין לקדש.

- "מקדשין אותו רבי
אלעזר ברבי צדוק
אומר אם לא נראה
בזמנו אין מקדשין
אותו שכבר קדשוהו
שמים"

משנה
ד'

ציורים ותמונות של מראה הלבנה בחידושה, היו לו לרבן גמליאל
על לוח ובקיר שבעליה שלו.

- "דמות צורות לבנות
היו לרבן גמליאל
בטבלא זכותל
בעליתו"

הדיוט נקרא מי שאינו מומחה לענות על השאלות שבמשנה ו',
אלא אם כן יראו לו דוגמאות.

- "שבהן מראה
ההדיוטות ואומר
הכזה ראית או כזה"

בחצי השני של החדש, הירח נראית רק לקראת סוף הלילה, ובסוף החודש ממש הירח מתכסה לכ"ד שעות, ואם העדים ראו את הלבנה בשחרית במזרח, א"כ לא יתכן כבר באותו היום לראותה בערב, ולכן אמר ר' יוחנן בן נורי שעדי שקר הם.

הבי"ד הגדול היה ביבנה לאחר החורבן, ור"ג היה הנשיא, והסיבה שקיבלן ר"ג, משום שידע לפי החשבון שכבר היה אפשר לראות את הלבנה באותו לילה, וא"כ יש לתלות שמה שראו בשחרית היה ענן בדמות ירח, ואין הם עידי שקר.

היינו שנראה בליל ל', ובליל ל"א לא נראה.
- "זעוד באו שנים
זאמרו ראינוהו בזמנו
זבליל עברו לא
נראה"

משום שידע לפי החשבון שכבר נולדה הלבנה בליל ל', ומה שלא נראה בליל ל"א תלה בסיבה אחרת, ואף שוודאי השמים היו בהירים, דאם השמים היו מעוננים לא היה אומר ר' דוסא שהם עדי שקר, ואעפ"כ לא נראתה הלבנה, אומר התפא"י שמא כיסה ענן דק.

ר' דוסא טען שאם כבר נראה בליל ל', אם כן בליל ל"א שהלבנה כבר יותר גדולה היה צריך לראותה בבירור, ואם לא ראוה בליל ל"א, סימן שהם עדי שקר, והזמן שאפשר לראותה לראשונה היה בליל ל"א, ואז היתה קטנה מאד, ולכן לא ראו אותה.

- היאך מעידים על
האשה שילדה זלמחר
כרסה בין שינייה,
אמר לו רבי יהושע
רואה אני את דבריך"

משנה - "שלח לו רבן גמליאל

רבן גמליאל שלח שליח לרבי יהושע שגוזר עליו לחלל את יום

גוזרני עליך שתבוא
אצלי במקלך
ובמעוטיך ביזה"כ
שחל להיות
בחשבונך"

הכיפורים היוצא לפי חשבוננו של ר' יהושע ביום שאחר יוהכ"פ של רבן גמליאל, והיינו שיבוא מחוץ לתחום במקלו ובמעוטי. וכתבו המפרשים, הזאת ידע רבן גמליאל שרבי יהושע יקיים את יוהכ"פ שחל להיות בחשבוננו של ר"ג ולא יפרוש מן הציבור, אלא שחשש שיחמיר על עצמו שני ימים, וזאת גזר עליו שיעשה רק יום אחד.

שאלה: מדוע לא גזר כן על רבי דוסא? משיב התפא"י (1) משום שר' יהושע היה אב"ד וחשש שיגררו אחריו. (2) ר' דוסא היה זקן מאד ולא רצה להטריחו. (3) ר' דוסא קיבל את דבריו, כמו שרואים בהמשך המשנה.

ר"ע היה השליח ומצא את ר' יהושע מיצר.

- "הלך ומצאו ר"ע
מיצר"

אמר לו רבי עקיבא לרבי יהושע יש לי ללמוד מהפסוק שמה שעשה רבן גמליאל זה טוב, ואף אם טעה צריך לעשות כמוהו.

- "אמר לו יש לי ללמוד
שכל מה שעשה רבן
גמליאל עשוי"

- "שנאמר אלה מועדי
ה' מקראי קדש אשר
תקראו אתם במועדם
בין בזמנן בין שלא
בזמנן אין לי מועדות
אלא אלז"

עמד לפניו כעומד לפני הרב, ונשקו על ראשו כרב הנושק לתמיד.

- "עמד ר"ג ונשקו על
ראשו"

משום שר' יהושע היה גדול מר"ג בחכמה.

- "רבי בחכמה"